

FÖRORD AV STATSMINISTER TAGE ERLANDER

TANGANYIKA

ETT BILDVERK OM SVENSKA INSATSER I AFRIKA

TANGANYIKA

FS

EVANGELISKA FOSTERLANDS- STIFTELSENS MISSION

Av kyrkoherde
Martin Nordfeldt
och pastor, fil. kand.
John Nilsson

Fram till 1954

Av Martin Nordfeldt

Det var de ödesdigra åren 1935—1936, som dörrarna stängdes till Evangeliska Fosterlands Stiftelsens alla tre fält i Ostafrika — Eritrea, Jubaland och Etiopien. Orsaken var det italienska övergreppet mot Etiopien och den koptiska kyrkans gamla önskan att tillintetgöra all evangelisk mission. Nu var tillfället kommet!

Dörrarna till Afrika stängda! Missionsvännernas första kärlek! Nej, ett nytt afrikafält måste sökas! Det fodrade kärleken till Afrika!

Så beslöt EFS:s styrelse under konferensen 1937 att undersöka förutsättningarna för ett nytt missionsfält. Missionär Herbert Uhlin och jag själv fick i uppdrag att resa till norra Kenya och Tanganyika för att på ort och ställe söka ut röna möjligheterna till ett nytt arbete inom dessa områden.

Rapporter om undersökningens resultat lades fram, och det beslöts att man skulle taga upp ett nytt arbetsfält i Tanganyika. Redan på hösten 1938 sändes arbetare till detta land, och två pionjärstationer upptogs, en i norra Tanganyika, Dongobesh inom Mbulu-distriktet, och en i Tanganyikas södra högland, Ilula inom Iringa-distriktet. I januari 1939 anlände flera missionärer. 1940 kom ytterligare förstärkning.

Knappt hade de två missionsstationerna blivit uppförda, förrän det andra världskriget bröt ut. Skulle dörrarna återigen stängas? Ja, men denna gång inte för svensk mission utan för tysk.

Tanganyika hade före det första världskriget varit en tysk koloni, och därför hade landet i huvudsak öppnats för de tyska missionssällskapen: Berlinmissionen, Leipzigmissionen, Bethelmissionen och Brödraförsamlingen.

Omedelbart efter Storbritanniens krigsförklaring mot Tyskland den 3 september 1939 internerades alla de tyska protestantiska missionärerna med endast något undantag. Nu gällde det! Skulle den lutherska kyrkan i Tanganyika bryta samman? Nej, så skedde inte. I detta kritiska ögonblick kom hjälpen från Amerika genom "Lutheran World Action". Dess mål var ingenting mindre än att försöka bevara den lutherska kyrkan inte bara i Tanganyika utan i alla de länder, som luthersk mission arbetade i och som genom kriget ställts utan hjälp.

Lutheran World Action uppdrog åt Augustanasynoden i USA att taga ansvaret för Tanganyika. Vid denna tid sändes till Sveriges kyrka en appell om hjälp för arbetet i Tanganyika. Denna vädjan hörsammades av både Svenska Kyrkans Missionsstyrelse och Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen. Det var en väldig uppgift, som nu förelåg, i synnerhet som missionärer på grund av kriget inte kunde sändas ut. Då Ilula missionsstation låg närmast Berlinmissionens Ubena-Konde-fält, föll det sig naturligt, att EFS fick på sin lott tillsynen av detta område. Vid krigsutbrottet hade kyrkan antagit namnet "Evangelic Lutheran Church, Ubena-Konde".

Till att börja med skulle tillsynen mera gälla moraliskt stöd åt de infödda medarbetarna på Ubena-Konde-fältet. De tyska missionärerna hade tillsatt en infödd ledare strax före krigsutbrottet, men det visade sig mycket snart, att denne ledare inte var vuxen sin uppgift och inte heller kyrkan bärkraftig nog för självstyre. År 1941 beslöts det att EFS under Augustanasynodens överinseende skulle helt övertaga ansvaret för Ubena-Konde-kyrkan.

I slutet av samma år flyttade jag därför från Ilula till Kidugala, under det att en annan missionär övertog ansvaret för Ilula-stationen. Men redan följande år rekvirerade den engelska regeringen Kidugala missionsstation för att där inrätta ett flyktingläger för närmare 1000 polacker. Min hustru och jag tvingades härigenom att åter bryta upp våra bopålar och bosatte oss — denna gång i Ilembula. Det kändes underligt att ställas ensam på detta väldiga fält, där tidigare 57 missionärer arbetat! Ensamma — med ansvar för 14 huvudstationer och 18.000 kristna, en handfull infödda präster, omkring 500 bylärare-evan-

gelister och därtill en tom kassa! Prästerna hade inte fått ut någon lön på fem månader och evangelisterna inte någon hjälp på nio månader.

Genom att anordna fortbildningskurser för de infödda medarbetarna i tur och ordning i de olika församlingarna blev vi ganska väl insatta i fältets struktur och svårigheter och inte minst i de olika stammarnas kynne och föreställningsvärld. Ubena-Konde-kyrkan arbetar bland inte mindre än 9 olika stammar.

Nya vägar måste sökas för att få fram medel för det ständigt växande arbetet. Det gällde att väcka kyrkans eget ansvar och dess offervilja vid sidan av den hjälp man fick från både Sverige och Amerika. Bland annat anlades i varje församling och by "Guds åkrar", som visade sig inbringa goda summor för den infödda kyrkan.

Av regeringen godkända skolor måste startas, och utbildade lärare anskaffas, och elever sändas till olika utbildningsanstalter. År 1947 öppnades en gemensam pastorsskola för de lutherska kyrkorna i Tanganyika. Missionär Herbert Uhlin blev dess rektor. Denna skola är nu utvidgad till ett teologiskt seminarium och förlagt till Makumira i norra Tanganyika.

Först i juli-augusti 1944 kom — trots krig — förstärkning från Sverige.

Inte långt efter det att dessa anlönt, överlämnade Augustana-missionen ansvaret för Ubena-Konde helt till EFS. Arbetet utvecklades hastigt. Åter anlände nya missionärer. Skolor och kliniker öppnades. I Ilembula startades ett sjukhus. De infödda prästerna fick helt övertaga ansvaret för församlingarna, och infödda kassörer för församlingskassorna tillsattes.

1949 överlämnades arbetet i Lulanga till Dansk Luthersk Missionssällskap. 1953 överlämnades till Finska Missionssällskapet fyra stationer i trakten av sjön Nyassa i Kondeland. På detta sätt kunde församlings-, sjukvårds- och skolarbete hastigt utvecklas. *Ubena*, *Ukinga* och *Uhehe* behölls av EFS.

År 1953 fick vi välkomna den första tyska missionären sedan kriget, syster Liselotte Köhler.

Då EFS 1940 övertog arbetet på Ubena-Konde-fältet, uppgick de kristnas antal till c:a 18.000 och inkomsterna till omkring 17.000 shillings. 1954, samma år som jag lämnade fältet, hade de kristnas antal ökat till 51.000 och den infödda kyrkans inkomster till nämare 300.000 shillings. 1940 fanns bara en av regeringen godkänd skola, 1954 inte mindre än 33 registrerade primärskolor och tre mellanskolor, två för pojkar och en för flickor, 3840 dopkandidater, 30 infödda pastorer, 64 utbildade lärare för de registrerade skolorna, 700 evangelister—bylärare för arbetet i byarna, 1560 församlingsäldste — män och kvinnor — och 28 missionärer — läkare, sköterskor, skolsekreterare och prästvigda.

Från min årsberättelse för år 1954 vill jag citera följande: "Missionärernas uppgift inom Ubena-Konde övergår mer och mer till att leda och giva råd i alla viktiga sammanhang. Det övriga missionsarbetet övertages sakta men säkert av den infödda kyrkan och synoden, som klart inser att detta är den enda naturliga utvecklingen. Uppgiften blir mera krävande för varje dag, och missionärens förmåga att sätta sig in i folkets liv och tänkesätt sättes på hårda prov. Den infödda kyrkans krav på råd och anvisningar, som för till en snabb utveckling, mera utbildning och större förmåga att kunna tillvarataga sina egna intressen, är en dominerande faktor. Nya tidsbetonade idéer smyger sig in i kyrkan med snabba steg, och det gäller för dess ledare att hålla takten med utvecklingen på ett sådant sätt att kristen undervisning blir bärande och grundläggande för afrikanens liv."

Utvecklingen har gått snabbare än man för några år sedan kunde drömma om. Under två världskrig har Ubena-Konde-kyrkan fått visa prov på vilja att leva vidare, och med Guds nåd har den överlevt och i rikt mått fått erfara Guds barmhärtighet och välsignelse.

Tanganyika tillhörde vid slutet av 1955 de afrikanska stater som började undergå vissa förändringar mot självständighet. Partier bildades som hade på sitt program att frigöra landet från kolonialmakterna och ta makten i sina händer. I detta sammanhang blev det klart att de missioner, som förut verkat inom vissa avgränsade områden av Lutherska Kyrkan inom Ubena-Konde, måste följa utvecklingen och förbereda missionens uppgående i kyrkan. Detta skulle innebära, att missionärerna räknades som tjänare inom kyrkan, att all egendom överlämnades till kyrkan, och att denna blev erkänd som berättigad att inneha egendom.

Det första steget till den nya ordningen inom Ubena-Konde var att antaga en konstitution för kyrkan. Detta skedde i september 1959, då också kyrkan själv valde sin egen president, vice president och sekreterare.

Som följd av att självständighetskraven växte inom kyrkan, framträdde kraven på att få bestämma över missionernas placering av missionärer inom skarpt avgränsade områden. Man påpekade, att missionärerna måste "blandas" för att vara föredömen för de många stammarna, som själva hade fäderneärvda tendenser till att draga skarpa gränser mellan stamområden. Men den egentliga orsaken var ganska tydlig: missionerna hade olika ekonomiska möjligheter att tillgodose sina egna områden, och en viss avundsjuka var ganska påtaglig.

Missionärerna och de infödda ledarna var eniga om att den gamla indelningen inte skulle kunna fortsätta. Ett nytt förslag lades fram inför en särskild kommitté av Lutherska Världsförbundet. Med dess hjälp sammankallades ett möte i Berlin 1961, där ärendet enbart skulle gälla förhållandet inom den Lutherska Kyrkan i södra Tanganyika. Ett förslag hade nämligen lagts fram om att bilda en samarbetskommitté, bestående av representanter från svenska, danska, finska och tyska missioner, vilka förut arbetat inom området.

I januari 1961 bildades den föreslagna kommittén — Joint Board Committee — som i praktiken skulle undanröja risken för att ett missionsällskap skulle kunna favorisera ett visst område. Kyrkans kontakt med missionerna skulle fortlöpa genom samarbetskommittén och inte som tidigare med varje missionsällskap för sig.

1962 ingick också den Lutherska Kyrkan i Bayern som medlem i Joint Board Committee.

Kyrkans inre utveckling

Ordet "Kyrka" innebär något mer än en ren organisation. Det förutsätter liv — andligt liv — som tillväxer år från år. Det har i hög grad varit fallet. Statistiken 1962 visar 96.728 kristna med en inkomst — byggen och frivilligt arbete omräknat i pengar — av över 600.000 shillings. Av detta framgår, att ett intensivt evangelisationsarbete fortgått och alltjämt fortgår.

God förstärkning i arbetet får kyrkan från sin egen bibelskola, som utbildar evangelister. Den har också olika kurser för evangelisation bland kvinnor och ungdom.

Prästutbildningen sker fortfarande vid Makumira Teologiska Seminarium, där eleverna får en fyraårig utbildning.

1962 hade kyrkan 42 präster och omkring 700 lärare-evangelister i 42 församlingar, 41 missionärer, inberäknat sjuksköterskor, lärarinnor, präster, läkare och andra arbetade på olika sätt inom evangelisationen.

Skolprogrammet fortsätter

Antalet skolor, som 1954 gick upp till 33 primärskolor och tre mellanskolor, var vid 1962 års slut nästan fördubblat, då primärskolornas antal var 53 och mellanskolornas 6. Förutom dessa finns många lägre skolor.

Utbildningen av lärare har fortgått utan avbrott. De i tjänsten kvarstående och av missionen utbildade lärarna uppgår f. n. till 182. Elevernas antal i de registrerade skolorna överstiger 9000.

Sjukvården

är ett mycket viktigt kapitel i kyrkans arbete. Tre sjukhus och 15 kliniker är livligt frekventerade.

Kyrkans kulturella insats har varit och förblir en viktig uppgift i dagens Tanganyika. Missionen måste här vägleda och ge råd. Den ekonomiska bärkraften är inte heller sådan, att kyrkan ensam orkar med den börda som lägges på den.

Kyrkan och friheten

Den frihet och bestämmanderätt som landet åtnjuter, gör sig starkt gällande inom Lutherska Kyrkans område. Det är dock inget att förvånas över utan är bara en naturlig reaktion, sedan kolonialmaktens kedjor sprängts och självförtroendet kan börja växa.

Framtiden har afrikaniseringen på sitt program. Alla poster som besatts av missionärer, skall fyllas av afrikaner, och missionen måste träda tillbaka. Med afrikaniseringen går inte missionsgärningen mot sitt slut, men drömmen om en självförsörjande, självstyrande och självutbredande kyrka går in i sitt förverkligandes sista skede, och den politiska friheten bidrager till att sätta alla på samma plats — tjänare i kristi kyrka.